

Dom Samuel

Celým srdcem

Úvahy o budoucnosti křesťanství
v našem světě

Triáda / Karmelitánské nakladatelství

Celým srdcem

Dom Samuel

Celým srdcem

Úvahy o budoucnosti křesťanství
v našem světě

Ve spolupráci s autorem přeložila Věra Dvořáková

© Opatství Matky Boží v Novém Dvoře, 2013

Translation © Věra Dvořáková, 2013

ISBN 978-80-7474-069-5 (Triáda, tištěná verze)

ISBN 978-80-7195-703-4 (Karmelitánské nakladatelství, tištěná verze)

ISBN 978-80-7474-083-1 (Triáda, verze PDF)

*Dvěma mnichům, kteří mi dali všechno,
ale nejsou rádi, když se na ně upozorňuje,*

*těm, kdo chtějí svůj život dát Bohu
a hledají učitele,*

*kněžím a řeholníkům,
kteří zasluhují podpořit a povzbudit,*

*křesťanům, žijícím ve světě,
který zapomněl na Boží přítomnost.*

Jednoho letního odpoledne jsme s otcem učitelem z opatství Notre-Dame de Sept-Fons šli lesem, který se rozkládá okolo kláštera v Novém Dvoře. Jen on a já. Vzdálený hluk traktoru a motorové pily svědčily, že jsou bratři v práci. Hovořili jsme o nich. Až na ty zvuky v dálece padala naše slova do naprostého ticha. Když se otec učitel odmlčel, zeptal jsem se ho, co by soudil o plánu na knihu, který mi právě navrhlo pražské Karmelitánské nakladatelství. Psaní je pro mnicha činnost nutně provázená nejistotou. Psát, klást své myšlenky na papír, není snadné, ale ten největší problém spočívá v něčem jiném. I když totiž člověk povoláný k tomu, aby se životem v modlitbě odevzdal Bohu, své povolání miluje, přesto ho neustále pokouší touha uplatnit přímý vliv. Přestože ví a věří, že plodnost jeho života je nadpřirozené povahy a skrytá. Mluvili jsme o tom. Nad touto stránkou věci se však otec učitel kupodivu nepozastavil, ale nad jinou: nad uměním psát.

„Budte stručný, neplýtvejte slovy. Věta musí být jako zeď z nasucho kladeného kamene. Nemám rád věty, které vypadají jako slepované. Slova mají přiléhat jedno k druhému a narážet na sebe: aby to jiskřilo.“¹

Vyšli jsme do volného údolí. Cestu lemovaly z obou stran jen dvě úzké loučky, les a jeho stín zůstaly za námi. Otec si nasadil slaměný klobouk a pokračoval v hovoru. Navštívil před několika dny jeden klášter našeho řádu, kde právě zemřela stará mniška, trapistka. Své povolání žila věrně. Takovýchto povolaných ubývá! Jeden kněz mu nedávno tvrdil, že doba mnišství pominula. Vzpomněli jsme na jednu přítelkyni, jejíž dcera se rozvádí. A na synovce

¹ Jean-Louis Fourmier, cituje Raphaël Stainville v poznámce knihy *Poète et paysan (Básník a sedlák)*, Paris, Stock 2010.

jednoho našeho bratra, kteří odmítají křesťanskou víru. „Život je krutý...“ řekl jsem. „Krutý ne. Těžký,“ odpověděl. A pokračoval jako z jiného soudku: „Kdo může říci, že za sebe plně odpovídá? Ve mně je takových nutkání, že kdyby byla ponechána sobě samým, špatně bych skončil...“ A co teprve já... Otec ví, co mě tíží a jaká nebezpečí na mě číhají. „Svěřte je Panně Marii!“

Jeho radami a příkladem se můj mnišský život řídí už skoro třicet let, po něž se známe. I když nebýt našeho stejného povolání, povahově bychom spolu příliš neladili. To, co nás spojuje, je nicméně podstatné. Tak jak je tomu s každým křesťanem, mnichova věrnost, i jeho svatost, vyrůstají z nesourodé půdy, která plodí hloží stejně jako květiny. Jen naivní člověk by to nevěděl. Přátelství, jež mi otec věnoval a které se mu snažím oplácet, mi pomáhá lépe umět v tomto boji rozlišovat.

Chystám se hovořit o věrnosti, o rozlišování mezi dobrem a zlem a o boji, který provází život s Bohem, ale nehovořit jen obecně, nýbrž i prostřednictvím jednotlivosti, tváře, příběhu. Zmatenost, jež kolem nás panuje, je veliká. Předávat křesťanskou víru ve společnosti, jejíž hodnoty se rozpadají, je těžký úkol. Naše odpovědnost tím však nekončí, musíme také vychovat nějaké další mnichy, nějaké další kněze, kteří jednoho dne s Boží pomocí dokáží být oporou těm, jimž jsme víru předali, a sami zase vychovat další, které jim Bůh pošle – což už naše vlastní síly přesahuje.

Knížka nese ve svém předivu otisk čtyř mnichů. Dva z nich už před delším časem odevzdali duši Bohu: otec Jeroným², s nímž jsem

² Kompletní vydání díla otce Jeronýma (1907–1985) ještě není u konce. Jako první vyšel text *Car toujours dure longtemps*, Fayard, knižnice „Le Sarment“, 1986; česky: *Protože navždy trvá dlouho*, Kostelní Vydří, Karmelitánské nakladatelství 1993. Po několika nových vydáních byl spolu s jinými texty pojat do publikace *Père Jérôme, écrits monastiques*, Le Sarment 2002. Nakladatelství Ad Solem začalo vydávat základní texty a inedita: *Possibilités et mélodies*; česky: *Možnosti a melodie*, Praha, Triáda 2010; a *Que puis-je faire?*, 2011. Nakladatelství Parole et Silence vydalo v letech 1998–2007 čtyři svazky: *Théologie spirituelle, I – IV (Tout à Dieu; Dieu notre Père et*

se setkal v Sept-Fons ke konci jeho života a který mě po několik měsíců učil filosofii; a bratr Theofan, o jehož nemoci jsem vyprávěl.³ Druzí dva mají už po třicet let hlavní slovo v rozvoji a chodu klášterního života v opatství Sept-Fons: jeden jako opat, druhý jako učitel noviců. Jeden ani druhý nečetli můj text s nadšením, otec učitel proto, že nevidí rád, když se zabývám něčím jiným než tím podstatným, a otec opat: „Učit modlitbě je jistě potřeba, ano, ale prohlásíme se snad za *učitele modlení*? Jaká absurdnost!“

Červenou nití knihy je reflexe, už skoro po třicet let rozvíjená v jednoduše – jednoduše drahocenné a se souhlasem přijímané – mnišského života; života, jenž v tom podstatném je neměnný jako mohutná řeka. Je to stále táž Savona, kterou ve středověku brázdili na pramicích naši otcové zakladatelé, táž melancholicky plynoucí řeka, na kterou jsem hledíval jako student. Táž Loira, jež zaplavovala nezdravé pozemky, poskytnuté v roce 1132 zakladatelům Sept-Fons, táž řeka, po níž se sem roku 1845 navraceli mniši, vypuzení Francouzskou revolucí. I tato kniha se proto zabývá, stylem dostupným pro současné čtenáře, věčnými otázkami: modlitbou a uměním v ní setrvat; kněžstvím, Eucharistií; jejich postavením v životě křesťana a otázkou dobře celebrowané bohoslužby; blahoslavenou Pannou Marií tím, co lze od ní žádat a co nám nabízí...

Mocný proud těch řek však zároveň vyvolává na březích, které jednou hladí a podruhé rozrývá, neustálé proměny. Pokud mniši opomenou vysázet na břehu vrby, řeka Besbra pode zdmi opatství Sept-Fons pohltní každý rok kus louky. Vodní výmol se během několika let zanesou pískem, strom, zasazený příliš blízko břehu,

Ami; L'Appel se poursuit; Vie contemplative). Viz rovněž: *Je vous salue, Marie*, Socéval 1989, a *Père Jérôme – moine. Vrai portrait incomplet*, Abbaye de Sept-Fons/Triáda 2002; česky: *Otec Jeroným – mnich. Částečný portrét*, Praha, Klášter Matky Boží v Novém Dvoře/Triáda 2003. Dílo otce Jeronýma částečně vyšlo v italském a českém překladu.

³ *Qui cherchait Théophane?*, Parole et Silence 1999; česky: *Na ohnivém voze*, Praha, Triáda 2008.

ponoří větve do vody a následující rok, stržen proudem, zbrzdí někde říční tok.

Podobně se věčná témata budou prolínat s jinými, víc příležitostnými, typickými pro přelomová léta mezi druhým a třetím tisíciletím. K těm bude patřit například popis nedospělé společnosti, uprostřed níž žijeme, odpor mladé generace vůči výchově jí poskytované, bojácnost učitelů, ústup do pozadí kněží a řeholníků ze současné společnosti. A mnohá jiná.

Neuspořádanost úvah bude spíš jen zdánlivá než skutečná. Jestliže se snažíme být obráceni k Bohu a setrvávat v jeho přítomnosti, rozum se jeví jako příliš krátkozraký; ne že by byl zbytečný, ale nemůže mít poslední slovo. Bohu je potřeba naslouchat srdcem a „učit se být služebníkem Pána“, jak píše svatý Benedikt. Naslouchat srdcem očištěným od citových vjemů, od nestálé, v podstatě vždy přelétavé afektivity.

Určitá témata zde najdou mniši a mladí lidé, kteří mají v úmyslu se k nám připojit. Pro řeholníky zasvěcené jiným úkolům než kontemplaci chce být text povzbuzením, aby ve svém aktivním životě nezapomínali věnovat příslušné místo modlitbě. A povzbudit a podpořit chce také kněze. A opomenutí si nezaslouží ani laičtí věřící, kteří navštěvují náš klášter a chtějí od nás slyšet, jaký význam má jejich nasazení.

Mou snahou bylo, aby můj pohled na tyto citlivé body řeholního života byl realistický, ale zároveň povzbudivý. Odsoudíme snad ty, kdo neuspěli, nebo ty, kdo se potýkají s nevírou? K čemu by to bylo! Máme však na druhou stranu strčit hlavu do písku? To už vůbec ne! Rád bych v této své úvaze, při níž se opírám o pevné dogmatické a duchovní základy a čerpám z bohatých zdrojů lidství těch, kdo byli – a dosud jsou – mými učiteli, předal naději, kterou v sobě chovám. Kdybych měl shrnout téma těchto stránek do jednoho slova, řekl bych: „Odvahu!“ Odvahu, která se nebojí zkoušky a ví, že i ta patří k životu.

Modlitba?

Možná že jediným cílem této knihy je nakonec právě to: podpořit modlitbu, přispět k tomu, abychom jí věnovali trochu víc času... Možná že jediným lékem na bolesti, jež nás trápí a někdy až mučí, je právě takovéto rozhodnutí: o trochu víc se cestou modlitby odevzdat našemu Bohu a Otci, našemu Pánu a Příteli.

Mé dny jsou krátké a je v nich hodně co dělat. Zanedbat výchovu bratří bych považoval za neomluvitelné a z času, který jim věnuji vedle času příslušejícího Bohu, se nedá nijak ukrajovat. Shromáždil jsem ve chvílkách odpoledního prázdna, jež mi ponechává můj úkol – tu a tam necelou hodinu – pár textů, které jsem napsal za dobu od založení kláštera, přepracoval je a doplnil o některé příběhy, zkušenosti. Proto se témata knížky občas opakují. Není však opakování hybnou silou výuky, získávání znalostí a zkušenosti, a konkrétní život půdou plodné reflexe?

Strávili jsme až dosud v Novém Dvoře krásných deset let, byť, popravdě řečeno, ne vždy snadných. Rád bych se zde – ve vši poctivosti a bez zamlčování stinných stránek – podělil o svou zkušenost. Snad osloví některé mnichy, řeholníky, kněze nebo věřící, kteří hledají cestu. Mnichem, knězem a věřícím se sám snažím být. Mohu o své víře hovořit k jiným mnichům, k jiným kněžím a k jiným věřícím?

Celým srdcem, *ex toto corde*... Poslední stránka knihy ukáže, proč tento její název.

O mniších a o světě, v němž žijí

Když my, mniši, trváme na odloučení od světa, není to proto, že by nám naháněl strach. Ze světa přicházíme, a než nás z něho vytrhlo mnišské povolání, uměli jsme v něm zastat své místo. Trváme na odloučení, abychom mohli zůstat u svého kostela, v jeho blízkosti, navštěvovat ho a dlouze v něm pobývat, a abychom ve svých srdcích obrácených k Pánu byli chrámem, kam přichází přebývat on. Přestože náš úkol vyžaduje odstup a ústraní, patříme ke světu. Jeho ruch se nás dotýká. Klášter není nějaký kout ráje ani ostrov vzdálený od hlavních tras. Když naši hosté nechají na pár dní starosti za sebou – mají své starosti stejně jako my, každý máme ty své –, někdy se jim povede nalézt u nás klid. V tichu kláštera a díky modlitbě se všechen kal usadí.

S naší duší to je, jako když se usazuje rozvířená voda. Stačí čas a klid, a je zase průzračná jako na počátku.¹

Po celý rok nám nad hlavami řadí živly. Vítr duje v prudkých poryvech, jindy utichá. Od října, nebo v mírnějších letech okolo Všech svatých, první mrazy opět zbaví stromy zeleně, jen u některých se až nahoře v koruně třepotá několik dosud žlutých lístků. Ve vzduchu je cítit sníh. Když se, někdy okolo svatého Martina, začne blížít, bratři, kteří prožili dětství v krajích drsných zim, pohlížejí k těžkým mračnům, větří mrazy a protahují se jako vlci. Cítí před sebou Vánoce a je jim blaze. Děti města se krčí a zachumlávají. Podnebí Nového Dvora souzní s duchovním bojem, jež tu vedeme.

¹ Sv. Ludvík z Granady.

Klášter má v sobě vždy cosi tajemného: „Co tam ti mniši celý den dělají? Co jsou vlastně zač?“ V neděli při ranních chválách se někdy vyhoupne nad lesem slunce, jeho paprsky dopadnou na apsidu kostela a zalijí ji zlatým jasem. Večer při kompletáři se k oltáři zatoulá měsíční paprsek. Mezitím, od jednoho svitu ke druhému, jsme střídavě zpívali žalmy. Naše modlitba v kostele byla přerušována prací a práci střídal čas četby.

Návštěvník kláštera zjistí, že mezi hosty, kteří tu s námi na čas žijí, a mnichy není příliš velký rozdíl. Jedni přicházejí z ruchu světa a hovoří; druzí by měli žít v tichosti a jsou připraveni naslouchat; mohou snad nabídnout trochu pokoje, ale i oni mají své starosti, stejně jako ti, kterým poskytují přístřeší. Jedny od druhých odlišuje určitá radikálnost. „Radikálnost,“ řekl jednou otec opat ze Sept-Fons, „neznamená odlišovat se výstředním chováním. Radikálnost znamená jít ke kořenům. Mnich zůstává svým okolím nutně nepochopen. Nesnažme se zalíbit nebo vysvětlovat, co jsme zač. V dobách, kdy byli mniši chváleni, se skoro vždy míjeli se svým posláním. Jde-li tedy o jednání, jež *vychází z našich kořenů*, nebojme se, že budeme dráždit nebo i vzbouzet nelibost.“ Mniši nemají ambici podávat svědectví. To není jejich role. Spíš poskytují těm, kdo cítí tu potřebu, možnost sdílet život, jaký oni sami vedou před Božím pohledem.

Nebe v pootevřené dlani lesnatých kopců, na něm čára za letícím letadlem; širé obzory, zastřené někdy mlhou, jindy clonou deště; hebké ticho dlouhé zimy; radost jara, když se po Velikonocích řady dosud holých stromů zazelenají prvním listím. Krása vyzývá k usebrání a konejší rány v srdci. Samota je blahodárná svou očištnou mocí, svou schopností obrodit náš pohled na okolí, na společnost i na nás samotné. Proč jsme byli slepí? Odpověď provinilé duše: protože jsme žili daleko od Hospodina, byli nepozorní k druhému, netrpěliví, upnutí k vlastním myšlenkám, jimž se druzí měli podřídit.

Hosté hovoří. Jeden kněz si stěžuje na své farníky, že se neúčastní dost horlivě nedělní mše. Chtějí-li žít jako křesťané, nedělní mše je minimum, a chtějí-li přijímat, vyžaduje to od nich, aby jejich mravní život byl ve shodě s Pánem. Když je toto řečeno, půda je připravena ke kázání milosrdenství. Kdo onoho smíru není s to dosáhnout, tomu nezbyvá, než být trpělivý a prosit o Boží milost.

Mladí neopouštějí církev proto, že se na nich žádá příliš, ale protože o tom, co jim křesťanská víra nabízí a co od nich očekává, nic nevědí. Nebojme se jim vysvětlit, jaké požadavky klade život věnovaný Bohu. Když věřící poznají, jaké dobro přináší křesťanská kázeň, vytrvají v ní; a když mladí lidé poznají, jak vznešená služba se jim nabízí, připojí se.

Přišlo léto. Máme spoustu práce: prohlédnout ohrady na pastvinách, sena, dříví na zimu, vyžínání v lese, pletí zahrady a sklizeň prvního ovoce, pokročit na stavbách venku, dokud je hezky. Mládež má prázdniny, je jich u nás hodně, a ti, kteří chtějí, mohou se přidat k mnichům a pracovat spolu s nimi. Příkazu mlčení se brzo přizpůsobí. Žádné cigarety, žádný telefon... Rychle se pozná, kdo nikdy nedržel v ruce rýč, chlapeci z měst. Bratr se usmívá a rve si vlasy. S těmi, kdo vyrostli na venkově, je to jinak, dovedou si poradit. Při rozdělování úkolů se bratři přetahují o ty, kteří umějí vzít za práci.

Jeden z nich by rád svůj život věnoval Bohu. Ještě pro něj není jasné, zdali ho Bůh volá, aby se stal mnichem, diecézním knězem nebo řeholníkem. Jednoho dne dostane dopis. Když mu ho dávají a všimne si, že je od dívky, odmítne ho: „Nechte ho u sebe, otevřu ho, až budu odjíždět.“ Proč?, otec se ho ptá. „Abych setrval až do odjezdu v usebrání.“ To není dobrá metoda. Usebrání se nedosáhne tím, že pokušení chytře obejdeme; pokušení je nutno čelit, hovořit o něm s někým zkušeným, žít s tím. Sexualitu prostě máme, není možné nebrat ji v úvahu. Kdo chce věnovat svůj život Bohu, musí se před dívčí přitažlivostí chránit. Mít kamarádky, jezdit s nimi na prázdniny znamená pro mladíka, který uvažuje o duchovním poslání,

zahrávat si s nepřiznávanými zárodky milostných vztahů. Jeden jáhen tvrdí, že kamarádství s dívkami působí blahodárně na jeho citovou vyrovnanost. Ve skutečnosti se ještě nenaučil žít sám. Láska však vyžaduje umět se postavit životu a jeho potížím. Milovat neznamená druhého se zmocnit, ale být mu oporou. Mnich či kněz – které jejich zasvěcení staví stranou – dokáží pomáhat druhým, až když se naučí čelit své vlastní samotě. V období formace je důležité žít v ústraní, hodně se modlit, naučit se znát své síly a slabosti.

Pro mnicha jsou věci jasné: je tu klauzura. Bohoslovec, který se chce stát knězem, se s ženami a dívkami nevyhnutelně setkává; jakmile by ho však některá z nich začala být i sebemeně přitahovat, jeho zásadní a první povinností je zaujmout odstup. Bohu nelze sloužit bez takovéto obezřelosti. Křesťanská čistota neznamená potlačovat city a tělesná hnutí, ale pravdivě se k nim postavit a hovořit o tom s knězem schopným poradit. Mladík toužící odevzdat se Bohu si může i v dnešní době uchovat čistotu. Ale nedokáže to, pokud bude sám, pokud se nepřiměje promluvit o tom volně a beze studu s knězem, který takový boj zná, protože sám ho také zažil. Může se i stát, že chlapcovo srdce zaujme nějaká dívka, když se už zaslíbil Boží službě nebo se k tomu právě chystá. To by ho nemělo zaskočit. Lidská láska těžko dokáže přehlušit Boží volání, a city, jež probouzí, nemohou zpochybnit povolání, které se už projevilo v jiných náznacích. Každý zdravý mladík někdy zažil, že se kolem něho začalo točit nějaké děvče. I František z Assisi. Je to prostě chvíle, kdy se nesmí pustit kořist kvůli chiměře. Boží volání je jiného řádu, nikdy není zcela zřejmé.

Léto končí. Někteří z našich hostů s námi zůstali. Často prší. Ti, jejichž budoucnost je dosud nerozhodnutá, si kladou zásadní otázku: bude mě Hospodin, má země, církev, budou mě potřebovat? Mladý muž, který pocítí v srdci sebemenší touhu sloužit Bohu, ať už jako mnich nebo jako kněz, by měl k tomuto nadpřirozenému volání přistupovat s velikou úctou. Jestliže cítí takové nutkání,

jediným poctivým postojem je oprostít se od všeho, co dosud dělal, pozastavit studia, práci i všechny jiné plány a touhy a dopřát si čas na to, aby rozpoznal, zda ano, či ne... zkusit tím životem, který ho přitahuje a zároveň leká, nějaký čas vskutku žít. Někdy nakonec zjistí – a je to tak dobře –, že *ne*. Pak takový život není pro něj a je správné se s mírem v duši vrátit k láskám, které opustil – a které budou o to trvalejší, o co víc budou prodchnuty hlubokou křesťanskou vírou. Dobrodiní toho poznání potrvá po celý jeho život. Ale pokud pozná, že *ano*, pak jde o náročnou volbu; Bůh v takovém případě vyžaduje takříkajíc vypít po lžičkách moře. Když jsem po své konverzi opustil vzrušující hudební a divadelní život, snil jsem o hrdinské roli apoštola křesťanství. Fiasko bylo předem jisté a Bůh mě zavedl do kláštera, kde jsem se na dlouhá léta musel ponořit v mlčení, poslušnost, usebrání a v myšlenkách se zabývat jen strohou přítomností a snažit se ji naplnit blízkostí Boží.

Hovoří-li mladý člověk o svém povolání, často je směšuje se svým vlastním sněním. Boží volání se projevuje nenápadnou přitažlivostí, která zřídka kdy odpovídá našim bezprostředním přáním. Není snadné ji rozpoznat. Mladíkovy plány mají jen málo společného s tím, co mu nabízí Bůh. Ne že by ho Bůh schválně volal zrovna tam, kam se mu nechce jít! Bůh ho však zná až do nejhlubší hloubi srdce a chce jeho dobro, kdežto on spřádá jen povrchní sny. Je potřeba zanechat snění a místo toho se snažit přiblížit se Pánu. Potom se uvidí. Světlo přijde, nenápadné, ale jasné. Že bychom nedokázali to, co jiní před námi? Střetnout se s tím, s čím se střetali světci? Své hrdiny má každá neklidná doba. Bude tomu dnes jinak? Je celá řada mnichů, kněží, řeholníků, kteří jsou ve svém poslání šťastní. A jak říkal otec Jeroným ze Sept-Fons, příklad si máme brát vždycky z těch, kteří uspěli.

Několik krásných dnů vystřídaly dlouhé týdny drobného, bičujícího deště. Mlha má barvu klášterních zdí, a z těch vane studené vlhko. Ve skriptoriu a v refektáři topíme. V dormitáři ještě ne. Balíme se

do příkrývek a vytahujeme ze skříně svetry. Přijel k nám na týden jeden student. Od prvního dne vidím, že v sobě něco tají. Řeknu mu to. Před odjezdem se konečně břemene zbaví, a byla to pořádná váha! Ulevilo se mu. Začíná boj. Vratí se? Pravda sama jako taková je pramen svobody. Jsme správci Slova, které nepřichází od nás, Slova, jež nám bylo svěřeno a my je nesmíme zradit. Bez pravdy neexistuje svoboda. Přimět někoho uvidět pravdu – pokud sám chce tu očištnou cestu projít –, a také to říci, dokáže-li to, znamená ho osvobodit. Někdy to je bolestné jak pro hovořícího, tak pro toho, kdo naslouchá. Síly odporu jsou mocné, a třebaže z vyprávění dotyčného o jeho životě tu a tam zasvitne Boží přítomnost, lze vytušit i přítomnost zla. Kněz poslouchá, přemáhá se, nepohnutě sedí, rukou nenápadně svírá v kapse růženec. Ale když je pravda venku, když mladý muž dospěje k přiznání, co učinil, a vidí, že přesto není odsuzován, jaká úleva! Je mu to vidět ve tváři. Oba dva, on i kněz, jsou bohatě odměněni.

Seminaristé i mladí řeholníci, kteří občas pobývají v klášteře, rádi hovoří. Leckdy mají dobré, někdy i skvělé vzdělání. Aby se však dokázali vyrovnat s problémy své budoucí služby, potřebují navíc pevnou duchovní formaci, a ta někdy bývá jen rudimentární. Výchova charakteru je zásadní věc a v některých případech bývá zanedbaná. Věnovat pozornost jen intelektuálnímu vzdělání je určitý druh sokratovského omylu. K tomu, abychom dokázali zvolit dobro, nestačí znát pravdu. Je potřeba mít k tomu také sílu charakteru, a ta se získává povahovou výchovou a hlavně cestou milosti. K jejímu dosažení a uchování napomáhá vyrovnaný duchovní život.

Ti, kdo špatně znají sami sebe, narážejí na banální potíže, které nedokáží formulovat. V období formace to ještě jde. Ale jakmile zůstanou sami... Je pochopitelné, že jejich vychovatelé s ohledem na budoucnost a ve snaze zabránit dramatům nechávají ty, u nichž povolání nevypadá autenticky, raději odejít. Ale pomysleme, že takový mladík, jehož výchova teprve začíná, si nemusí být Božím

voláním vždy jistý. Než nabude plné důvěry v jeho realnost, může k tomu potřebovat i několik let. V každém případě to bude vždy akt víry. My, kdo máme za úkol kandidáty na řeholní nebo kněžský život doprovázet, musíme mít vždy na mysli dvojí požadavek: nepřijímat z jejich strany úplně všecko a nechat čas, aby v nich vykonal své dílo. Chce to hodně trpělivosti a hlubokou víru. Opatrnost je na místě, ale zároveň bychom neměli dopustit, aby se vinou nedostatečné podpory povolání vytratilo. V pětadvaceti letech není každý silnou osobností a za nestálostí mladého muže se někdy skrývá slibný charakter. Ti, kdo talent nemají, kladou menší překážky než ti, kteří se projeví nebo už projevují jako nadaní. U osoby obdařené schopnostmi je nevyrovnanost spíše zřejmá a působí větší starosti než u bezvýrazného jedince. Cílem naší soustavné péče o mladé lidi, které nám Bůh posílá, je připravit pro naše komunity a diecéze muže schopné být průvodci další generace.

V době, kdy se kandidáti kněžství nebo mnišství na své poslání teprve připravují, mohou se stále vyvíjet. Právě tehdy musí být ti, kdo je vedou, nároční, aby se včas ukázaly nedostatky. Nejde ani tak o to pomáhat jejich nápravě, jako spíš mladé lidi naučit, aby si je uvědomovali. Neuspějí-li na tomto stupni, budou pak, vydáni samotě a takřka bez opory, stárnout, a když vyvstanou problémy, nedokáží je řešit. Takový bohoslovec prošel někdy přípravou celkem hladce. Byl zbožný a plný dobré vůle. Když však jako mladý kněz narazí na nějaké vážnější potíže, což je nevyhnutelné, ještě stále potřebuje mít vedle sebe někoho, kdo mu rozumí a podpoří ho.

Dny se krátí. Končíme s prací za tmy a při mši teprve svítá. Čteme krásné, silné texty: při noční bohoslužbě *Joba*, při mši *Zjevení Janovo* a Evangelia o konci časů. Našemu světu se nedostalo příslibů věčného života a bylo by nesmyslné žít, jako kdybychom nikdy neměli zemřít.

Někteří z mladíků, které při zdejším pobytu zaujal mnišský život, zůstávají s námi. Ne že by se už rozhodli! Jsou opatrní

a chtějí se rozmyslet. Naléháním bychom je leda zastrašili. Pokud chtějí žít s námi v komunitě, požadujeme jen to, aby přijali kázeň noviciátu. Někdy to skřípe a je potřeba jim připomenout, co řekl Kristus, když si svatý Petr nechtěl nechat umýt nohy: „Konej, pochopíš později!“² Jak by si mohl člověk, který nepřijal určitou kázeň, ověřit její dobrodiní? Své mobily odkládají do zásuvky. Chce-li někdo odejít, zase ho tam najde. Bez odpovědi zůstává i elektronická pošta.

Máme-li nějakou výtku, otevřeně ji vyslovíme. Ne všichni jsou na to zvyklí. Když však poznámku stráví a vidí, že jim prospěla, jsou rádi. Jedna horká hlava vinou své arogance nedostala při odchodu požehnání. Po několika týdnech však přichází dopis s prosbou, může-li se vrátit. Je přijat s otevřenou náručí. A pro toho, jenž ten přímý krok riskoval, je to povzbuzením. Když některý z nich po dlouhém pobytu odejde do semináře nebo zvolí jinou kongregaci, nebo když se po několika měsících dozvíme, že se bude ženit, svědčí to o tom, že jsou tu svobodní. Ovlivnit můžeme pouze ty, kdo jsou ochotni vliv přijmout. Že by došlo k nějakému nepatřičnému nátlaku, toho není potřeba se bát, protože kdo nechce slyšet, tomu nejsou naše slova k ničemu.

Jeden triadvacetiletý mladík požádal bratra hostitele o *Temnou noc* svatého Jana od Kříže. „Abych porozuměl tomu, co se ve mně děje.“ Každé ráno se ve svém pokoji hodinu modlí. Také za své rodiče, kteří se neustále hádají, a on tím trpí. Písníčka je vřdycky stejná: „Chci svůj život věnovat Bohu; jako kněz, jako mnich? Nevím.“ Říká, že má často strach přiblížit se druhým. Strach... neví proč. Možná kvůli tomu ovzduší doma, říká. Setkává se s knězi, pravidelně se zpovídá, ale nenašel nikoho, komu by se mohl s důvěrou svěřit. Když se modlí, tvář má ustaranou a soustředěnou, jako kdyby přemýšlel. Přemýšlení není modlitba. Dostal od nás jinou knihu,

² J 13,7. Jdu dál za doslovný smysl výroku. V Písmu stojí: „Co dělám, nyní nevíš; pochopíš to později.“

pro něj vhodnější. Druhý den po nešporách sedí vzadu v kostele. Otevřenou knihu položil na lavici, hledí pátravě na svatostánek, vraštil obočí, uvažuje. To není modlitba. „Jestli se chceš každý den takhle hodinu, dvě hodiny modlit, takhle pořád přemýšlet či snít, zblázníš se. Vezmi si nějakou knížku, nespěchej. Když budeš mít chuť, nech čtení a jenom si opakuj krátkou modlitbu k Pánu: ‚Pane Ježíši, učň mne svým přítelem.‘ Braň se stůj co stůj myslet na něco jiného – snít – nebo přemýšlet o tom, co děláš. Čekej.“ Najde tak cestu k modlitbě?

Svatý František Saleský přirovnává modlitbu k chování žebráka, který trpělivě čeká na svou minci. Musí prostě vydržet. Trvá to, než se konečně nějaký šlechetný kolemjdoucí zastaví a otevře peněženku. Je-li žebrák slepý, dodal bych k tomu, svého dobrodince nespatrií, ale uslyší dopadnout peníz do misky. Poděkuje. Přeruší zpěv harmoniky, jež měla stejně jen upoutat pozornost, spočítá své mince a jde si koupit něco k jídlu. Postřehl, co dostal, přestože se mu dárce neukázal. Díky daru uhodl, že kolem něj Kdosi prošel. I ten slabý vjem ho nicméně povzbudí, aby se vrátil a znovu čekal na toho neznámého – toho, jehož vskrytu miluje, a který se mu nikdy neukáže ani neozve, ale dary nešetří, i když nikdy nedá víc, než kolik je nutné. Neznámý se žebrákovi projeví, protože ho také miluje, ale neukáže se mu a nezbaví ho ani slepoty, ani nouze. Na takové uzdravení bude muset žebrák čekat ještě dlouho. Proč? Protože ta láska, jež se probouzí, je vzácnější než vidoucí oči, žádoucnější než bohatství. Pro opravdovou lásku by se člověk dokázal vzdát úplně všeho! Láska den po dni vzrůstá. Někdy na sebe dá neviditelný Pán čekat, nebožák po něm tesklivě touží, ale on chce vyzkoušet jeho důvěru. Během času se ten chudý možná naučí rozpoznávat v hluku a smíšeném ovzduší lhostejného davu zvuk jeho kroků, vůni jeho oblečení. Někdy bude čekání tak dlouhé, že z žebrákova netrpělivého srdce vytryskne hněv. Nebude mu zbývat nic než touha, touha tím mocnější, čím silněji miluje. Touha jako jediný důkaz jeho lásky k tomu Neznámému,

který ho živí, ale ne dosyta, a nechává ho hladovět, aby jeho touhu povzbuzoval. Právě to je modlitba.

Jeden kněz se před tím, než vstoupil do semináře, stýkal se společenstvím charismatické obnovy. Od vysvěcení před patnácti lety má prý při modlitbě pocit, jako by měl před sebou zeď. Vzbouřil se proti všemu, proti papeži, proti církvi. V poslední době vedl život, který neměl s kněžstvím nic společného, říká pokorně. „Vzpoura mě přešla,“ přiznává, „v tom ten problém nebyl.“ Jak najít cestu k modlitbě? „Chystáš se složit sliby?“ ptá se jednoho bratra, s nímž se už dlouho zná. „Jsi si jistý? Čím je pro tebe Bůh?“ Před půlrokem opustil svou farnost. Hledá. Bůh mu chybí. Jak nalézt cestu k modlitbě?

„Proč je mana pokořující potrava, a čím pokořuje?“ ptal se otec Jeroným, který věděl, o čem hovoří.

Protože jako božská potrava by měla být chutná, nesmírně příjemná, vrcholně uspokojivá. Jenže, ač nikdy není odporná, je mdlá, nezáživná, nudná... Božská potrava by podle nás měla dělat divy, a nic takového nedělá. Měla by uchránit od hladu a smrti. Ale poutníci putující pouští mají vždycky hlad... a umírají. Zvolili jsme si, nebo alespoň přijali, život v poušti. Ale dejme si dobrý pozor, abychom se nesnažili učinit ji za každou cenu obyvatelnou. Už by to nebyla poušť. Musíme poušti ponechat její přirozenou povahu. Být neobyvatelným územím, místem strádání, kudy se jen prochází, je pro poušť podstatné. Hledání Boha nemůže mít jiné než právě takovéto rysy. Nepokoušejme se jich hledání Boha zbavovat, byl by to omyl a iluze.³

Vánoce. Dům pro hosty je skoro prázdný. Každý v tomto čase zůstává s rodinou. Je tu pouze jeden mladý otec, o samotě si léčí

³ Otec Jeroným, *Thèses cisterciennes (Cisterciácké teze)*, ined.